

5. BÖLÜM

SINIFYÖNETİMİ(*)

1. Sınıfta İstenmeyen Öğrenci Davranışları

Sınıfta istenmeyen öğrenci davranışları nelerdir? şeklinde bir soru ile öğretmenlere gidildiğinde, her öğretmenin kendi bakış açısına göre farklı davranışlar saydığı görülmektedir. Bir öğretmen için kesinlikle kabul edilmez olan bir davranış bir diğeri için kabul edilebilir olarak değerlendirilebilmektedir. Gordon(1993) Etkili Öğretmenlik Eğitimi adlı kitabında bu durumu öğretmenin kabul penceresi olarak tanımlamakta ve kabul çizgisinin yukarı yada aşağı hareket edebildiğini açıklamaktadır. Bu hareketliliğin üç nedeni vardır:

- Birinci neden yukarıda bahsettiğimiz öğretmenden öğretmene değişen bakış açısından kaynaklanmaktadır. Örneğin söz alan öğrencinin ceketini düşmelememesi bir öğretmen için büyük bir saygısızlık olarak tanımlanırken bir diğeri için önemli görülmemeyebilmektedir.
- » İkinci neden ise; öğretmenin bütün öğrencilere her koşulda eşit uzaklıkta duramaması ile ilgilidir. Örneğin derslerinde her zaman başarılı olan bir öğrencinin derse geç girmesi mazur görülürken, derslerinde başarısız ve yaramaz olarak nitelenen bir diğer öğrencinin aynı davranışı kabul edilemez olarak değerlendirilip cezalandırma yoluna gidilebilmektedir.
- » Üçüncü neden ise çevre ve durumun etkisidir. Örneğin serbest çalışma esnasında sınıf içinde dolaşma, arkadaşları ile konuşma gibi davranışlar kabul edilebilir olarak değerlendirilirken, ders anlatımı esnasında aynı davranışlar kabul edilemez olarak değerlendirilebilmektedir. Bunun dışında öğretmenin o an ki psikolojik ve fiziksel durumu da bir davranışın kabul edilebilir yada kabul edilemez olarak görülmesini etkilemektedir. Örneğin günün ilk ders saatinde öğretmenin kabul edilebilir olarak

(*) Bu bölüm daha önce Güleç (2001,2) adlı rehberlik dergisinde 'sınıfta istenmeyen öğrenci davranışları' başlığı ile yayınlanmıştır.

gördüğü bazı davranışlar, son ders saatinde kabul edilemez olarak değerlendirilebilmektedir.

Yukarda açıklanan nedenlerden dolayı çok uzun bir liste oluşturulabilecek olan sınıfta istenmeyen davranışları, aşağıdaki şekilde herkesçe kabul edilebilecek genel davranışlar şeklinde toplamak mümkündür.

Sınıfta İstenmeyen Öğrenci Davranışları:

- Derse devam etmeme, geç gelme, hazırlıksız gelme
- Uygun olmayan yer ve zamanda konuşma
- Kendine, arkadaşlarına ya da eşyalarına zarar verme
- Derste hayal kurma ya da ders dışı bir etkinlikle uğraşma

2. Sınıftaki İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Nedenleri ve Çözüm Yolları

En genel haliyle yukarıdaki şekliyle sıralanan sınıfta istenmeyen bu öğrenci davranışlarının nedenlerini dört başlıkta toplamak mümkündür. Sınıfta ortaya çıkan herhangi bir istenmeyen davranışın nedeni bu dört başlıktan birisi olabilir. Bunlar: dersten sıkılma, otoriteye karşı gelme eğilimi, dikkat çekme isteği ve kuralları bilmemedir.

2.1. Dersten Sıkılma

Derste sıkılan öğrenci, hayal kurmak, ders dışı etkinliklerle uğraşmak, derse gelmemek, geç gelmek, çevresini rahatsız etmek, öğretmenin sözünü bölmek, derste uyumak, sınıf içinde dolaşmak gibi pek çok istenmeyen davranış gösterebilir. Ancak öğrencinin dersten sıkılmasının nedenleri üzerinde durmak daha önemlidir. Öğrencinin dersten sıkılmasının nedenleri aşağıdaki etmenlerden biri yada daha çoğu olabilir.

Öğrenci dersten neden sıkılır?

- Öğrenci derste öğretilen bilgiye ihtiyaç hissetmiyorsa,
- Öğrenme gücünü çekiyorsa (yetersizim mesaj!),
- Öğretmen aktif öğrenci edilgin ise,
- Öğretmen etkili ders işlemiyorsa öğrenci dersten sıkılabilir.

Öğrencinin dersten sıkılarak istenmeyen davranışlar sergilemesini engellemek için aşağıdaki yollara başvurulmalıdır:

- ✓ Öğrencide ilgili bilgi ve beceriye ihtiyaç hissettirilmeli, yakından uzağa, somuttan soyuta gibi ilkelere uyulmalı,
- ✓ Öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler bir köşede unutulmamalı,
- ✓ Öğretmen derste etkili ders işleme metotlarını kullanmalı,
- ✓ Öğrenci derste aktif kılınmalı,
- ✓ Öğretmen derste ses tonunu, mimik ve jestlerini etkili kullanmalı, tüm sınıfa hakim olmalı, dikkat çekici yöntemler geliştirmelidir.
- ✓ Öğretmen sınıfta yanlış pekiştirici kullanmamaya dikkat etmelidir. Örneğin derste sıklığı için çevresini rahatsız eden öğrencinin dersten atılması, o öğrenci için ceza değil pekiştirici olacaktır. Dersten sıkılan diğer öğrencilere de model olacaktır.

2.2. Otoriteye Karşı Gelme

Gordon (1993) kitabında öğrencilerin, öğretmenin güç kullanımı ile baş edebilmek için çeşitli yöntemler geliştirdiğini iddia eder. İsyan, direnme, meydan okuma, başkalarını suçlama, yalan söyleme, kopya- çekme-hilecilik, içine kapanma, sinme, yağcılık, hayalcilik bunlardan bazılarıdır.

Öğrencilerin otorite ile baş edebilmek için geliştirdikleri istenmeyen davranışların nedenleri nelerdir?

- Sınıf içi kuralların ve sınıf içi etkinliklerin belirlenmesinde öğrenci görüşü alınmıyorsa,
- Öğretmenin güç kullanımı varsa,
- Öğretmen abartılı ve anlamsız kurallar koyuyorsa, sınıf içindeki pek çok davranışı kabul edilemez olarak değerlendiriyorsa,
- Notu tehdit aracı olarak kullanıyorsa,
- Öğrencinin kapasitesini ve gelişim özelliklerini dikkate almıyorsa bazı öğrencilerde öğretmen yönelik pek çok istenmeyen davranış görülebilir.

Bu tür nedenlerle öğrencilerin istenmeyen davranışlar göstermesini engellemek için aşağıda önerilen yollar denenmelidir.

- ✓ Sınıfta demokratik ortam yaratılmalı,
- ✓ Başarı kriterleri tekrar gözden geçirilmeli,
- ✓ Öğretmen rehberlik anlayışına sahip olmalı,
- ✓ Öğrenciler içinde buldukları gelişim dönemlerinin özelliklerine göre değerlendirilmeli,
- ✓ Öğrencilerin olumsuz değil, olumlu özellikleri ön plana çıkarılmalı,
- ✓ Her tür güç kullanımı kaldırılmalı,
- ✓ Öğrencilerin ilgi, yetenek ve beklentileri göz önünde bulundurulmalıdır.

2.3. Dikkat Çekme

Öğrenci dikkat çekme ihtiyacından dolayı sınıf içinde istenmeyen pek çok davranışı gösteriyor olabilir. Peki öğrenci neden dikkat çekme ihtiyacı hisseder?

- Öğrenci kendisini başka bir şekilde ifade edemiyorsa,
- Öğrencinin fiziksel sorunu ya da çeşitli kompleksleri var ise,
- Öğrenci evin tek ya da son çocuğu ise,
- Evde yeterli ilgi ve sevgi görmüyor ise,
- Öğretmen ayrımcı davranıyor ise,
- Bazı öğrencilerin dikkat çekmeye yönelik davranışları pekiştiriliyor ve diğer öğrenciler içinde model oluşturuyorsa öğrenci dikkat çekebilmek için olumsuz davranışlar sergileyebilir.

Bu durumu engellemenin yolları ise şöyle sıralanabilir:

- ✓ Her öğrencinin sınıf içinde kendini ifade edebilmesine olanak sağlanmalı,
- ✓ Öğrencinin dikkat çekmeye yönelik davranışları görmezden gelinmeli, gösterdiği olumlu davranışlar hemen pekiştirilmeli,
- ✓ Öğretmen bütün öğrencilere eşit uzaklıkta olmalı,
- ✓ Olumsuz davranışlarıyla dikkat çekmeyi başaran öğrencinin diğer arkadaşlarına model olacağı unutulmamalıdır.

2.4. Kuralları Bilmeme

Öğrenci kuralları bilmediği için de istenmeyen davranışlar gösteriyor olabilir.

- Eğer sınıf kuralları yeterince açıklanmamış ise,
- Kurallar belirlenirken öğrenci görüşleri alınmamış ise,
- Belirlenen kurallar üzerinde tartışılmamış, konulan kuralların gerekçeleri yeterince açıklanmamış ve o kuralların gerekliliği konusunda öğrenciler ikna olmamış ise,
- Kurallara uyulmasının değerlendirilmesinde tutarsızlıklar var ise, öğrencilerde bu kurallara uymayarak istenmeyen davranışları sergileme tutumu görülebilir.

Bu durumu engellemek için aşağıdaki yollara başvurulması sağlıklı sonuçlar verecektir:

- ✓ Kurallar en baştan belirlenmeli, nedenleri ve sonuçları tartışılmalıdır.
- ✓ Kurallar belirlenirken öğrenci görüşleri de alınmalıdır.
- ✓ Kurallar sınıfın belirli bir yerine yazılarak aşılmalıdır.
- ✓ Konulan kuralların gerekliliği ve gerekçeleri konusunda öğrenciler ikna edilmelidir.
- ✓ Kuralların uygulanması konusunda tutarlı davranılmalı, bazı öğrencilere ayrıcalık tanınmamalı, kurallar çiğnenirse zamanında müdahale edilmelidir.

Bütün bu anlatılanlar ışığında unutulmaması gereken şey; herhangi bir istenmeyen davranışın nedeninin, yukarıda saydığımız dört nedenden herhangi birinin olabileceğidir. Örneğin başkasının sözünü kesme davranışı, bir öğrenci için dikkat çekme ihtiyacına yönelik iken, bir diğeri için sınıntının ifadesi olabilir. Yada öğrenci kuralları bilmediği için yaptığının yanlışlığının farkında olmayabilir.

İstenmeyen bir davranışla karşılaşan öğretmenin hemen öğrenci hakkındaki bilgi ve gözlemlerini hatırlayıp, sınıfın havasını da göz önünde tutarak öğrencinin davranışının hangi nedenden kaynaklandığına karar vermesi ve ona göre bir tutum izlemesi gerekir. Gordon'a göre öğretmen sınıfta iletişim engelleri yerine etkin dinlemeyi, sen dili yerine ben dilini ve otorite yada hoşgörü olarak tanımladığı kazan- kaybet yöntemleri yerine kazananın ve kaybedenin olmadığı kaybeden yok yöntemini etkili bir şekilde kullanırsa sınıfta eğitim öğretim bölgesi yani sorun yok bölgesi genişletilebilir.